

АДАМЛАНЫ КВАДАРЛАРЫ

Хауаны холаллыгы

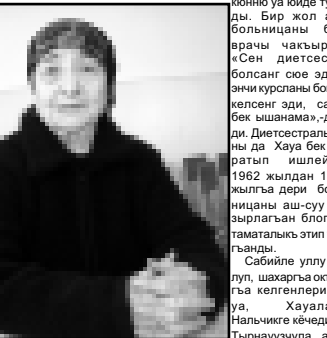
Чабдарлары Исмайлыны кызы Хауа бля мен эомиде да болмай тургандай таныш ханма. Аны юсонден жапарны уа бек алгыз эгичини кызы Париса айткан эди.

- Мени ананы эгичи, Францияда окуп, медицина билим алганды. Ол сейрирк адамды, - деген эди.

Анга тюбөн, ушак этерге ашыктым. Ушактыбыз а Хауаны апласаны юсонден башланган эди.

- Мени атаны атысы Соплемен эди шыйк болганды. Олдо ол болушмаган хазна адам жок эди. Ол кырыккадан дарман этип турганды. Дарманларын бир адамдан хак алмай бергенди. Елюкююю апында уа, кызына чакырып, бейлай айтханды: «Мени кызыларымы кыза туруп, андан улуу таш чыгарганды, аны юсонне ким болганды, туган, ёлген юююмо да жазын кюююгу уу, улпу сын таш салмагыз. Аны кыргын сукулбарн, сукулбарны уа, манга понх болукчуду. Бюгон-бюгөчө да оразда, кырмадан да аны кызыбына Къарачай-Черкесден, Къабарты-Малкъарны элперинден да адамла келип хурмет бериле.

жап бир тиширу, аша муны деп, алма узатты. Кызы а эди да, алады. Андан сора, тифден ауруп, алты ай болушунда жатады. Иирек болгандында биягыш ишине чыгады. Бир кескенден а тамата медестралны курсураны да ботшады. Ол кезиуге таулулауга тууган жерлеринде да келтириучо эдиле. Кыан керек болсо уа, бек алгыз Хауа жетиучо эди. Кыан керекки кезиуге уа, жарсыууа, кеп болгандында, Хауа юйдигили болганды, алгыз тоз да болушынды кытында юч отуолу фатар бериле. Сабийле ууак эдиле да, бир юн ишлеп, юкюно уа юиде турды. Бир юл аны болушынды баш врачы чакырып: «Кен диетестра болсанг сөө эдим, экин курланы бошай келсин эди, санаг бек шынамда», - дейди. Диетестралкында да Хауа бек жаратып ишлейди. 1962 жылдан 1979 жылга дери болушунда аны ашу-шу халына келтиргенди болуна таматалкы этип турганды. Сабийле улпу болуп, шахарга окурга келгенлеринде уа, Хауалары Нальчикке кенедиле. Тырнауучула ады жарык ашырган эдиле аны. Ол заманда КПСС-ни шахар комитетини биринчи секретары Леонид Атланов, башкала да болушынды тамата врачны кабинетине келген эдиле.

не кыайтырга да эркилик бериле. Хауага уа: «Сен адамладан толу шезелуно Кавказга ашырып барырга керексе», - деп буорардыла. Ол селзени ушунчегенде, жылганд окуучу этеди. Къадай улпу кызыны эди ол шыныулык таулу кыызга. Жол-да кеше, төрт сыйбай-эки кызы, эки жаш - туудайла. Аша бюгон-бюгөчө да сау-саламат, Кыашатауда бля Кенделенде жашайдыла.

Алай бля шезелон Нальчикке жетеди. Бери келгенлей окучуна, тамата медестра, шахарны толтуруучу комитетине барип, келгенлерин билдиреди. «Сау-саламат жетдигини, адам кыиналмай, ёлмей келдигини», - деп сорайды. Хар зат да тап болганды аны айтхандынан сора, анга, ырызайлындан билдирип, кылайык бир союбон да, алай бир заманы мында туруп, артка алай кыайт - дейди. Ол тууган жеринде ай бля жарым турганды.

- Хар эртен сайыны, базарга барып, анда таулулауга тюбөн, кыуанып, халар соруп, юйге арып келе эди. Ол Азияга кыайтханында уа, манга командировочный ахча да бериле, деп эсгереди Хауа. «Аны калгине дери жоуа, анда ишленгенин сыйлаганды...» Ол Азиядан кенюб а Чабдарлары юйор Тырнауу шахарга келген эди. Кызы анда да болушунда ишлерге тохтаиды. Болушундагы шахтада ачыгалананы, башха саусуз-

Проблема

Баксан району Зайково элинде КМР-ни Билим беруу эм илму министрствосуну биринчи номерли специалный (коррекционный) школ-интернаты барды. Мында психикалары айнуу мардаден эс артка кылткан эм акылдан кем 170 сабий турганды.

«Бу материалны жазар юкю, мен бу интернатка эки жер барганыма. Кысыга заманын ичинде билгэй учреджение кылай ишлеп тургусун!» - аныла эзи болушунда айтты. Алай мында бир кыргызанлай кезе турганан...»

Хар сабий де насыплы болурга туучды

запла окучуна тиретиледи. Жаландо бир бер тахирлик тегелешидирек. Интернаты директору Керим Догуюн айтханына керге, 2005 жылда Россияни Президентини В.Путини фондунда интернатка 3,8 миллион сом берилгенди. Аны бля бирге бююкюлдю 170 сабий турганды жерде жаландо юч топ барды: дупбол, воейбол эм баскетбол ойнарга. КМР-ни Билим беруу эм илму министрствосуну ырыксы - техника бюлюмо газетеме берген справкызга керге, 2006 жылда интернатка 900 миңа сомга автобус алынганды. Интернатдан кызымзанд сабийле автобус неке керилди? Билгэй учреджениланы ююсонен Болугызга керге, интернаты окуучуларын ишлерге юйрктелер керекди. Мында уа тишү эм азын усталга юйрктенг чехле материалла эм оборудоване болгандыны хатасындан топтар чекке жетип турганды.

Бу сабийле окууду заууклык патмалыкларын ким да анылады. Алай аланы да жашарга, кыуанырга эркинликтери барды. Спорт бля кереширча онла чеклени да ишлерн кыуарга керекди.

Белгиледи: акылдан кем сабийле окуствоню бек сююдиле. Нек денгенде аланы сезим Дуналары да башкапаныныкындай. Бир жол телевиденинда Россияни билгэй бир интернаттында сабийле бир интернаттында сабийле ойнаргын спектакльни кереште эдиле. Ол алайл севирлик эди! Аша даядыла сурат ишлерге бек сююбю юйрктелди. Зайково-элинде интернатка окуствон азын ажет жип, бвам, бир заманды да жетерлик болмаз. Спорттада жаландо бир тренажер окучуна жокчуду, не окуствоб болукчуду мында.

Дефектолог жетпейдиле

Интернаты директорук Т. ДОГОВ бля ушак.

- Керим Темилшевич, сизни сабийле бля хар бийик билим болганын устаз иштелгилык тююлдю, Дефектология керекдиле. Жетшимдиле уа? - Окемети дефектологубу барганды: аша битеу коллективни селзине керештү президентини устазыла. Барысы да пенсияга жуууак жыл санда неча пенсиячыларга. Жаш усталганы арап-

рында бир дефектолог да жокчуду. Бизни университетте дефектология факультет жокчуду, башха шахарлада окурга уа усталгандыны онгары болмайды.

Психикалары айнуучуларны керештүрген сабийле миллет шолголаа деп жаррашдырылган программалар керг окуйдула, аланы бизни университетте билим алганы усталга да окуурга эркиндиле. Алай акылдан кемле бля уа дефектологла ишлерге керекдиле.

Мастерскоюда хазна зат жокчуду

Заячу М. Г. ТХАТЛОБА бля ушак.

Мария Галиева, бу интернатта сабийле жаландо окурга узгай, ишлерге да юйрктелер керекдиле. Барымдыла ойнарга? - Бизни сабийлерибиз шахар шолголада окуялылык тююкюлдю. Эптеде, миллет программаларга керге, бир кыуануу окуялылыкты, алай аланы анда кыуантан этедиле, кызы селзине бля жорекерни кыинайдыла. Алтырарга Россияде бизинча бир интернаты жабгыланган ююсонден документти сыйлап кыуарганын эдим. Анда сабийле жангы шолголага юйрктелген балгаларны ююсонден айта эдиле. Бизде уа, барысы да бир кийим болгандыны себепли, жорекерни тынарды. Сөз юкюн, Шаулушадан септиканы башка Асер Нартова бизге келгенди бир сөз да айтмай эди. Эки жылдан а тынгыны селзине башпалганды.

КМР-ни Билим беруу эм илму министрствосуну справкызга

2006 жылда Зайково элде биринчи (коррекционный) школ-интернатда Россияни Президентини В.Путини фондундан 3,8 миллион сомга ремонт атылганды. Даядыла 2006 жылда 2500 миңа сомга артефакти эм тамалык оборудоване алынганды. 900 миңа сомга автобус да бу жыл алынганды интернатка. Юч миллион сомга котельня оборудоване салынганды. 165 унурдук эм алаге керекли запла берилгенди. Эки эс плита алынганды. 2006 жылда сабийле кече кылазан корпусда ол тишоюне кыакуу кереширча оборудоване салынганды, 2007 жылда уа окуучулардын корпусу салынганды. Бусагыттай министрствода дефектологлары хазырлар юкюн, кыайсы гузла бля келгилеми этерге болушуну ююсонде вогпрос сюзюле турарды.

«Комиссия, тогу акыллыгы сабийле терс диагноз салгырып жерберерге болукчуду?»

- Алайл зат болмаганды. Болса да, аны тюзеткен кыайын тююлдю: биз мында сабийни кылайы окутуганын, айныгарына керештүрүбүз. Алайл бир жол азындан кемле жылышпаны бошанды. Юйюне келгенден сора, ингирни шолгола жорюп, орта билим алганды, кызы бля уа академияны кызыл дипломго окучу бошанды.

- 2006 жылда, биз интернатта сабийле кыны селзетергенде, неча алаге шолгола беримди шла усталганы арасында?

- Утайл, арт заманда алайл зат болмаганды. - Арт заманга дери уа? - Директор алайланы ишден кыстаганды. Мында халал болурга юч-лери жеткенле калганды.

Хунерли уа кейпдоло...

Алгач шын устазы В. Х. ХУСРЕЙНОВ бля ушак.

Владимир Хамидович, ишлерге окуучулар бармады? - Утайл, жокчуду. Бу эки быкчыны юйюмден келгиле, материал да жетпейди. Алачык бармады да, анда жыйганымы келтирме. Тарбы, Кармокте этени иштерибиз да, станкола да, инструмента да бир отуудайла.

- Сабийле, онг болса, иш-иштин эдиле. - Бек союбон! Ма Бусагыт-жорюк болукчуду да, кыайл бир адам келсе да, керюрсюз. «Жокчуду жер, кетигиз», - дегенликте, сюегили, ишленгенле сукулбарны кыуар турардыла. Кыуарганын, пластима жаша-ладан кылайл палашаа этендиле. Бу уа агадан ишленген кыуарды. Конзерва бангаланы хайырамын, 12 шиканка да, жумушак мебель да ишленгендиле. Бу машинаны гиче модельчибери да агачдан этендиле. Бля уа ууак сабийле иштеткенде, Хунерли окуучула кейпдоло, алай аланы фабуларын айнытырга бизни интернатта онгла жокчудула.

Эп школлада окуялылыкты ата-аналары бля нек турмайдыла? - Бизни ата-аналарыбызны кыбюсо болмагандына жарлы жабгыдыла, ага юн сайын сабийлерине аш, кийиме табалары тюйкюлгө. Салуу юкюн балаларын юйрктелер алырга келесе, манга: «Жолга ача берчи», деп тилгедиле. Дагында араларында иччиле эс тюйкюлдю. Аны сабысы окуучуларыны бир кыуануу камукулпаны сюймөйдиле: юйрктелерне барырга тюшеди.

БАЙСАПЛАНЫ Марзият.

Дипломла алгандыла

Армавири нлигвист университетини Тырнауу шахарда токташар представительствосу куурапалгыкы бери, озган сениз жылы ичинде, аны юч жоже жууук специалист бошап кызыганды. Мында билгэй усталкылаа окучудыла: экономист, юрист, башланган классланы усталуу, орус тили бля литературалык преподаватель, жамурат бля байланыштык жангы бля специалист. Окутууну формасы - азынчылды, алай солу конлесте студенте бля консультанты дестле бардырылдыла.

Элбрус районда бийик билим берген биринчи окуучулардын илму бу филиалыны студенттерини кезиучу кыуаму алтырарында аны бошоганды. Саулалды 33 адам дипломла алгандыла, аладан алтысына кызыл дипломла берилгенди.

ТЕАТР

Театрланы халкыла аралы ююнде, хор замандачо, юч драма, гинжи, музыка эм «Фотум» театрына жыйылды, байрамларны кыуанчында халда тюбөгөдиле. Аны КМР-ни Культура эм информация коммуникация министрствосу бля СТД (Союз театралык деятелей) кыуарган эдиле.

Ингирни ача, аны бардырган, союну таматасы Мухадин Комахов РФ-ни СТД-ны таматасы А. Калгынни алгышчула телеграммасын окутуганды. Ол, коллагарына насуу, саулуук тилеп, мындан ары да улпу жетишилмеге жеттерипн сюйгенин билдиргенди.

Культура эм информация коммуникация министр Тутов уа ол юн хашаудан кеткен СССР-ни халкы артисти М. А. Ульянову хурметине бир минутун ичинде ёрге турдуларын тилегенди. Ары жыйганынан ююсонден эшиткеге болукчуду эди блялай селзени: «Кылыане, битеу жауууна театрга берип, театрны байрамы болганын юн ёлгенди».

Министр да байрам бля, Малъкэр халкыны жангыру ююно бля да алгышпаганды. Театр исуствосуга улпу кыайын салгынарлы юкюн Солтан Теуважне, Бакуланы Ларисага, Мызыланы Таубийге, Станислав Каргамаяннга, Юрий Балкорова эм башкаларга Сыйлы грамотала бергенди.

Ол юн СТД да кеп членни саугалгандыны кесини Сыйлы грамоталары, ахча саугула бля да. Аланы санында Текуланы Раузат, Орусланы Роза, Жанатайлыны Исмайыл, Жангорзаланы Мажиит, Мурат Губжиков, Ирина Даурова, Саетлана Ботгажеева, Рамазан Гехов, Басир Шибзуова, дагында көппе бар эдиле.

Союз «За честь и достоинство» эм «Театр - моя жизнь» деген сыйлы саугалда да беричюлдю. Быйыл биринчисиле Биттирланы Абидат, Юрий Бичуев эм Ирина Царикова, экинчисиле уа Солтан Урусов бля Килостан Эрендиев тийши шылгандыла.

Хар жылдан бу байрам юн эм иги режиссеру бля актёрланы атарын да белгилейди-

Артистлени хурме легендиле

Гинжи театр «капустини» көргөздөди.

Жанна Тхашуоева хорлаганды (кыабарты театр), Союнга «Ярмарка чудес» саналгычы (гинжи театр), режиссеру Нина Бесчюкова, Экинчи пиланда эм иги тишлары ролылаа кыуарганда, нган (орус театр), Георгий Налуев «Эм иги эр миши рол» дегенге тийшили болганды («Фотум» театр). Анга «Алмбег» деген парфюмерия фирмасын дауа да берилгенди. Рая Тубеева кун-

ратын сыйфатын уа тишлары ролланы арасында эм айырмага санагандыла (орус театр). «Эм иги режиссер иш» номинация уа Роман Добагоха жеткенди (кыабарты театр). Тубаевага СТД Москвада барлык «Золотая маска» деген театр фестивалыда, Добагоха уа санаторияге тутакыла берилгенди.

Бу байрамда коллективле «капустиниле» да көргөзтүчюлдю. Быйыл аланы жаландо гинжи эм орус театрыла хазырлаган эдиле. Бютонда биринчиинин Белгилерге сюемме. Узундан келген тайпаны кыуар адамларына ийининген актёрла юкюлюю оюн кыуарган эдиле.

Ингирде актёрла, жырычла Алим Кунжиев, Мухадин Батыров эм башхала да жырла айтхандыла. Төпөланы Алим а, малъкэр, орус тилде да жыйылган аны келгенге бек ыразы этенди.

Театр коллективле, бир бири бля ушак бардыра, ойнал-юле, байрамларн кыуанчыла втдоргендиле.

САРАКУЛАНЫ Асият. Суратны ТОЛУГУРЛАНЫ Камал алганды.

Концерт

Сосо обызырамаганды

Концертине келген нальчикчилеге Сосо Павлашвили тюбукланын тюбөгөди. Ол алай омакылыкка этмегини, адамла аны биринчи хурмындан сора окуча анылаганды эдиле. Жырчыны фонграммасы жырлаганы алаге бютюн хыччуну көрүнгөн эмди.

Бу концертте дери мен нальчикчиле бери келген артистледен жаландо Диана Биланган тюбөн билеме. Концертте алтындан алгы Сосо аны кеси бля халпарнашканы эм жырыч жерештериле кызыуу садала бергенин билдиргенди. Адам азыраак болганы артисти аз да абызырамаганды. Ол кесини эски жартыры бля бирге жангыларын да эштиндиргенди. Концерттен сора уа жырыч журналистени суоруларны арасында бергенди. Сени оюмулга керге, кавказ публиканы башхаладан эччилеги бармыды деген соругура: «Кавказлыны элдиза терк таныйса, Ала жартыа толукунлай бериледиле, артисте да эчки тюбөй биледиле,- деп жууулапганды ол.

ЗАМИЛЛАНЫ Залина. Суратны Е. КАЮДИН алганды.

Оюнчуланы, чамчыланы кюнөнө

Кызы бюгюн да сауду

Бурун заманда бу тийреде жашаган кызыла баш жаша...

Кызын болду, ким биледи? Алай кызы бюгюнүкө да сауду...

Алайда мынга бир агач киши жолугады. Юсон, баш кыра тук басып...

Элбрусун кым өзенинде куч жыл ишлеген эдим. Мен ол тиширүүнү кесип...

ТЕБУЛАНЫ Д.

Кызыл помидорла

Самат бля Лейля элчи башында жангы койерине быйыл көгөндиле...

Биреу кыргызгана...дейди. Салатка алай бир термиле эсенг...

Алай барды бахтада Лейляга тынчылык берметтен тахтагалары...

Самат аны тырманандан эриктенди сора, эине бир амал келди.

Жашыл помидорла Лейляны кыйнай эселе, ол а-эрин. Хар эртен сайын бахтадан кыйтханлай.

Самат а аны, ышара-ышара, сактайды. Бир кесектен Лейля да көрөндү...

САРАККОЛАНЫ Асият.

ЭСЕРИУНО ИНГИРИ

27-чи мартта Акс-Суу элчи клубунда Бабаланы Кууанчы журметине аталган ингир...

Бабаланы Кууанч. ...Аны атын иштенге окуна, бир таухелик бийлей эди...

Сахнаны ортасында уллу сураты. Казимини бля Кыйасынны портреттери, наму тизгинлери да Кууанч...

Акс-Сууну окуучулары жыр айткан кезинде.

АХШЫНЫ ЭЛ УНУТМАЗ

унамайды жоригим» деген жыры айтканда уа, Кууанчыны кыарышала...

Кууанч угъай демегенин айта эдиле бу ингирде. Бабаланы жашына уллу журмет...

Акс-Сууну окуучулары жыр айткан кезинде.

СЕМНАР

Китапны суйдоределе

Бу кюнде Нартккала шахарны 3-чо номерли орта школунда Урван районуну библиотекалары...

Ала библиотеканы таматасы Ф. Шогенованы сабийле китапны суюрча, сыйларча мында таманланган жумушлары...

БИТТИРЛАНЫ Аминат. Сураттаны МАМАЙЛАНЫ Алий алганды.

КОНКУРС

Школчюла проектарин кюрюулаагында

Терек шахарны 2-чи номерли кууучулары Кым Минирин Билим берюу эм илму министрствосу бардырган а Я-гражданин Россия» деген конкурс...

Анг Терек шахарны школлары тамата классларыны окуучулары кыатшандыла. Аладан 51,2 проценти сайлаган усталыкларында чынты специализация болууга койгерине белдиргенди.

Наталья АЛЕКСАНДРОВА.

Спорт

Жемталачылаага - жангы автобус

Бу кюнде Черек районда спортдан торлюо торлюо эришуле болганды. Огары Жемталада дзюдолдан турнир бардырылганды.

Кюн жылынуу саклайдыла. Сурат этюдну Ульбашланы Халим алганды.

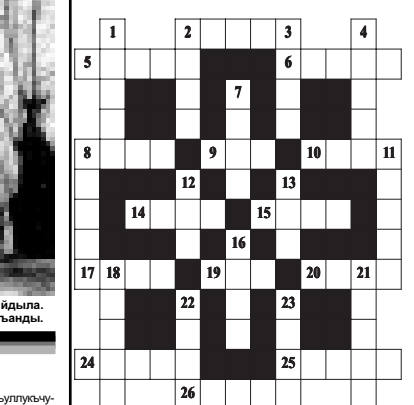
Жемталачылаага - жангы автобус

командасы алганды. Экинчи жерге да нальчик Мухамед Емукжевини командасы чыкканды.

Аланы барысына да эсде кыларча сауугала берилгенди. Алай бегире а огары жемталачылары насыллары тутханды.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.

Сөзбөр

ЭНИНЕ: 2. Елюк асыралган жер. 5. Юс кийим тигуучоно керети. 6. Этин адамны жыйылынуу жер. 8. Кюл, аяк неда бир башка зат...

Сөзбери ГУППОЙЛАНЫ Жаннета хазырлаганды.

УЧРЕДИТЕЛЬ.Е: Кыбаргы-Малксары Республиканы Парламентына

Баш редактор АТААЛАНЫ Жамал. РЕДАКЦИЈАНЫ: АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар...

ТЕЛЕФОНЫ: Редактору пресбийаны - 42-63-61. Баш редактору - замастателери - 42-38-21...

Кыбаргы-Малксары ишлерини министрствосуну Жолда жоруюно кыркызуусулугу кырал инспекциясыны энци составыны жылыны озгартан кезуондо...

Газетни басмага КымР-ни Култура эм информация коммуницияны министрствосуну компьютер службака хазыр атканы.

Номерге графика кыре 19 сагытада кыол салында. 21.00 сагытада кыол салындагы атамалары.

РЕДАКЦИЈАНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5